

การพัฒนาความพร้อมของเด็กปฐมวัยโดยการจัดประสบการณ์
ตามแนวทฤษฎีพหุปัญญา

Development of Readiness for Early Childhood by the Organizing
Experiences Applying Theory of Multiple Intelligences

ผู้วิจัย นางพิสมัย พาดิ

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ (1) รองศาสตราจารย์ศิริศักดิ์ จันธุาไชย

(2) รองศาสตราจารย์วิโรจน์ มุทุกันต์

Researcher : Mrs. Pissamai Pardee;

Thesis Advisors : (1) Assoc. Prof. Sirisak Chanreuchai (2) Assoc. Prof. Wiroat Mutugun

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อ 1) พัฒนาแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีพหุปัญญา และแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามปกติ ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 90/90 2) ศึกษาดัชนีประสิทธิผลของแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีพหุปัญญาและแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามปกติ 3) เปรียบเทียบพัฒนาการด้านร่างกาย ด้านอารมณ์-จิตใจ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา ระหว่างก่อนและหลังการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และ 4) เปรียบเทียบความพร้อมทางสติปัญญาพัฒนาการด้านร่างกาย ด้านอารมณ์-จิตใจ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา ระหว่างกลุ่มที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีพหุปัญญา กับกลุ่มที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามปกติ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย เป็นนักเรียนที่กำลังเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 โรงเรียนท่าแร่วิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 จาก 2 ห้องเรียน ได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster random sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แผนการจัดประสบการณ์ตามแนวทฤษฎีพหุปัญญา และแผนการจัดประสบการณ์ตามปกติ แบบประเมินพัฒนาการทางด้านร่างกาย ด้านอารมณ์-จิตใจ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา แบบวัดความพร้อมทางสติปัญญา สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบสมมติฐานใช้สถิติ t-test (Dependent Samples) และ Hotelling T² ผลการวิจัยพบว่า 1) แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีพหุปัญญา และแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามปกติ ชั้นอนุบาลปีที่ 2 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 98.16/96.67 และ 93.63/90.22 ตามลำดับ 2) ดัชนีประสิทธิผล ของแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีพหุปัญญา และแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามปกติ เท่ากับ 0.9393 และ 0.8240 ตามลำดับ 3) นักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีพหุปัญญา และการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามปกติ มีพัฒนาการด้านร่างกาย ด้านอารมณ์-จิตใจ ด้านสังคม และด้านสติปัญญาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 4) นักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 ที่เรียนด้วยการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีพหุปัญญา มีความพร้อมทางสติปัญญา พัฒนาการด้านร่างกาย ด้านอารมณ์-จิตใจ ด้านสังคม และด้านสติปัญญาหลังเรียน สูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วยการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p \leq 0.010$)

ABSTRACT

The purposes of this study were (1) to develop the plans of learning experience organization based on the multiple intelligences theory and the conventional approach for the level 2 kindergarten students with a required efficiency of 90/90, (2) to find out effectiveness indices of these two developed learning experience plans, (3) to compare the physical, emotional, social, and intellectual developments of the students between before and after using of the two mentioned approaches, and (4) to compare the intellectual readiness, and physical, emotional, social, and intellectual developments of the students who learned using different learning experience approaches. The sample used in this study consisted of 2 groups of the level 2 kindergarten students attending Tharea Wittaya School, Tharea District, under the Office of Sakon Nakhon Primary Educational Service Area Zone 1 Sakon Nakhon Province, who were selected by the cluster random sampling technique. The instruments used for the study comprised of 2 types of learning experience plans as mentioned, 8 plans each ; a 20-item scales of physical, emotional, social, and intellectual assessment forms with a two observers' reliability of 0.83 ; a 15-item scales of intellectual readiness with difficulties ranging 0.38-0.75, discriminating powers ranging 0.22-0.70 and a reliability of 0.89. The statistics used for analyzing data were percentage, mean, standard deviation, the paired t-test and Hotelling Trace were employed for testing hypotheses. The results of the study were as follows : 1. The plans of learning experience organization based on the multiple intelligence theory and the conventional approach had efficiencies (E_1/E_2) of 98.16/96.67 and 93.63/90.22 respectively. 2. The plans of learning experience organization based on the multiple intelligence theory and the conventional approach had the effectiveness indices of .9393 and .8240 respectively. 3. The students who learned using the both of learning experience organizations showed gain in the physical, emotional, social, and intellectual developments from before learning ($p < .01$). 4. The students who learned using learning experience organization based on the multiple intelligence theory had higher intellectual readiness, and physical, emotional, social, and intellectual developments than the students who learned using the conventional approach ($p < .010$).

ภูมิหลัง

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 เป็นการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยยึดหลักการอบรมเลี้ยงดูควบคู่กับการให้การศึกษา จุดมุ่งหมายที่สำคัญเพื่อส่งเสริมพัฒนาการเด็กทุกด้าน คือ ด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ให้เหมาะสมกับวัย ความสามารถ และความแตกต่างระหว่างบุคคล เพื่อให้เด็กแต่ละคนได้มีโอกาสพัฒนาตนเองตามลำดับขั้นของพัฒนาการสูงสุดตามศักยภาพ และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมี

ความสุข ตลอดจนให้เด็กมีมาตรฐานคุณลักษณะอันพึงประสงค์ใน 12 ประการ คือ ร่างกายเจริญเติบโตตามวัย สามารถใช้กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็กประสานสัมพันธ์กัน มีสุขภาพจิตดี มีคุณธรรมจริยธรรม รักการออกกำลังกาย ช่วยเหลือตนเองได้เหมาะสมกับวัย รักธรรมชาติ ความเป็นไทยอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ใช้ภาษาสื่อสารได้เหมาะสมกับวัย มีความสามารถในการคิดแก้ปัญหา มีความคิดสร้างสรรค์ และมีทักษะในการแสวงหาความรู้ (กรมวิชาการ, 2546, หน้า 31-32)

การจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมของเด็กปฐมวัยใน ศูนย์เครือข่ายไตรศิวระหว่างปีการศึกษา 2551-2552 ที่ผ่านมา พบว่า ครูผู้สอนระดับปฐมวัยส่วนใหญ่ขาดการจัดประสบการณ์แบบบูรณาการ ขาดการสร้างสื่อการสอนที่แปลกใหม่ที่สอดคล้องกับกิจกรรมการจัดประสบการณ์ แท้จริง ครูยังยึดติดกับรูปแบบแผนการจัดประสบการณ์แบบเดิมๆ ไม่ได้นำเอาหลักสูตรแม่บทไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนานักเรียนอย่างเป็นระบบ

ผู้วิจัยในฐานะที่รับผิดชอบสอนนักเรียนในระดับปฐมวัย จึงต้องการที่จะนำแนวทฤษฎีพหุปัญญามาใช้ในการพัฒนาแผนการจัดประสบการณ์ และจัดทำนวัตกรรมเพื่อพัฒนาทักษะการหาความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบตัว เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะความสามารถ และประสบการณ์ในเรื่องดังกล่าวอย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนมีพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญาเหมาะสมกับวัย เป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข เพื่อจะได้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ เป็นอนาคตของประเทศชาติสืบไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีพหุปัญญาและแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามปกติ ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 90/90
2. เพื่อศึกษาดัชนีประสิทธิผลของแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีพหุปัญญาและแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามปกติ
3. เพื่อเปรียบเทียบพัฒนาการด้านร่างกายด้านอารมณ์-จิตใจ ด้านสังคม และด้านสติปัญญาของนักเรียนที่จัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีพหุปัญญากับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามปกติ ระหว่างก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้
4. เพื่อเปรียบเทียบความพร้อมทางสติปัญญา พัฒนาการด้านร่างกาย ด้านอารมณ์-จิตใจ ด้านสังคม และด้านสติปัญญาของนักเรียน ระหว่างกลุ่มที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีพหุปัญญา กับกลุ่มที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามปกติ

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร คือ นักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2553 ศูนย์เครือข่ายไตรศิว สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศกนคร เขต 1 นักเรียนจำนวน 417 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2553 โรงเรียนท่าแร่วิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศกนคร เขต 1 จำนวน 60 คน จาก 2 ห้องเรียน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster random sampling) โดยวิธีการจับสลาก ได้ชั้นอนุบาลปีที่ 2/1 เป็นกลุ่มทดลองจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีพหุปัญญา และชั้นอนุบาลปีที่ 2/2 เป็นกลุ่มควบคุมจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแบบปกติระยะเวลาในการทดลอง

การทดลองดำเนินการในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2553 ใช้เวลาในการทดลองในเดือนธันวาคม 2553 ถึงเดือนมกราคม 2554 จำนวน 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 5 วัน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย

1. แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีพหุปัญญาและแผนการจัดประสบการณ์ตามปกติ จำนวน 8 หน่วย มีค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.60-5.00 ค่าเฉลี่ยโดยรวมเท่ากับ 4.86 และแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามปกติ มีค่าเฉลี่ยโดยรวมระหว่าง 4.40-5.00 ค่าเฉลี่ยโดยรวมเท่ากับ 4.75
2. แบบประเมินพัฒนาการทางด้านร่างกายด้านอารมณ์-จิตใจ ด้านสังคม และด้านสติปัญญาแบบมาตราส่วนประมาณค่า 3 ระดับ จำนวน 20 ข้อทดลองใช้ กับเด็กชั้นอนุบาลปีที่ 2 ไม่ใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ซึ่งมีผู้สังเกตให้คะแนน 2 คน นำคะแนนมาหาคุณภาพ หาความเชื่อมั่นของผู้สังเกต 2 คน โดยใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของ เพียร์สัน (rxy) ได้ค่าความเชื่อมั่นของผู้สังเกต 0.83
3. แบบวัดความพร้อมทางสติปัญญา เป็นแบบวัดคำถามเชิงรูปภาพ แบบเลือกตอบ 3 ตัวเลือก เป็นรูปภาพและแบ่งเป็น 2 ชุด รวม 15 ข้อ ทดลองใช้กับนักเรียนชั้น

อนุบาล จำนวน 30 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง วิเคราะห์ข้อสอบรายข้อ จำนวน 30 ข้อ เพื่อหาค่าความยากง่ายและค่าอำนาจจำแนก ได้ค่าความยากง่าย (p) ระหว่าง 0.38-0.75 และค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.22-0.70 คัดเลือกไว้ จำนวน 15 ข้อ เป็นแบบวัดความพร้อมทางสติปัญญาวัดความสามารถทางด้านภาษา จำนวน 8 ข้อ และวัดความสามารถทางด้านตรรกะ/คณิตศาสตร์ จำนวน 7 ข้อ หาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้วิธีการของคูเดอร์-ริชาร์ดสัน (Kuder-Richardson) จากสูตร KR-20 (บุญชม ศรีสะอาด, 2545, หน้า 88) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.89

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ทดสอบก่อนเรียนกับกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่ม ด้วยแบบวัดความพร้อมทางสติปัญญา

2. ดำเนินการจัดประสบการณ์การเรียนรู้กับนักเรียน ชั้นอนุบาลปีที่ 2/1 ด้วยแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีพหุปัญญา และนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2/2 ด้วยแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามปกติ ตั้งแต่เดือนธันวาคม 2553 ถึงเดือนมกราคม 2554 จำนวน 8 สัปดาห์ ประเมินพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน ขณะดำเนินการทดลองใช้แบบประเมินพัฒนาการย่อยท้ายแผน

3. ทดสอบหลังเรียนกับกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม ด้วยแบบวัดความพร้อมทางสติปัญญา ฉบับเดียวกันกับที่ใช้ทดสอบก่อนเรียน

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ประสิทธิภาพของการจัดประสบการณ์ตามแนวทฤษฎีพหุปัญญา และและการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามปกติ โดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าร้อยละ

2. การวิเคราะห์ดัชนีประสิทธิผลของการจัดประสบการณ์ตามแนวทฤษฎีพหุปัญญาและการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามปกติ ที่มีต่อพัฒนาการด้านร่างกาย ด้านอารมณ์-จิตใจ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา ชั้นอนุบาลปีที่ 2 โดยการคำนวณจากสูตรการหาค่าดัชนีประสิทธิผล

3. การเปรียบเทียบพัฒนาการด้านร่างกาย ด้านอารมณ์-จิตใจ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ก่อนและหลังการจัดประสบการณ์ตามแนวทฤษฎีพหุปัญญาและการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามปกติ โดยใช้การทดสอบด้วย t-test (Dependent Samples)

4. การเปรียบเทียบความพร้อมทางสติปัญญา พัฒนาการด้านร่างกาย ด้านอารมณ์-จิตใจ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ระหว่างกลุ่มที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีพหุปัญญา กับกลุ่มที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามปกติ โดยทดสอบสมมติฐานด้วย Hotelling T²

สรุปผลการวิจัย

1. แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีพหุปัญญา และแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามปกติ ชั้นอนุบาลปีที่ 2 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 98.16/96.67 และ 93.67/90.22 ตามลำดับ

2. ดัชนีประสิทธิผล (E.I.) ของแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีพหุปัญญาและแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ปกติ เท่ากับ 0.9393 และ 0.8240 ตามลำดับ

3. นักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีพหุปัญญา และการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามปกติ มีพัฒนาการด้านร่างกาย ด้านอารมณ์-จิตใจ ด้านสังคม และด้านสติปัญญาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4. นักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีพหุปัญญา มีความพร้อมทางสติปัญญา มีพัฒนาการร่างกาย ด้านอารมณ์-จิตใจ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา หลังเรียนสูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p \leq 0.010$)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 เมื่อเสร็จกิจกรรมการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ตามทฤษฎีพหุปัญญาในแต่ละวัน ผู้วิจัยและผู้ช่วยผู้วิจัยควรมีการสนทนาร่วมกัน สรุปถึงกิจกรรมแต่ละวันว่าเป็นอย่างไร รู้สึกอย่างไรกับกิจกรรมที่ได้ทำ

1.2 ในการจัดกิจกรรมครูผู้สอนควรศึกษาเกี่ยวกับหลักการจัดประสบการณ์ตามทฤษฎีพหุปัญญา ศึกษาขั้นตอนการจัดกิจกรรมอย่างถูกต้อง ตลอดจนนำไปใช้ให้ถูกหลักการ

1.3 ครูควรจัดกิจกรรมที่หลากหลาย และใช้สื่อที่เหมาะสมสำหรับนำมาใช้ส่งเสริมพัฒนาการของนักเรียนให้ตรงกับความต้องการและความสนใจของเด็ก

1.3 ก่อนการจัดประสบการณ์โดยประยุกต์ใช้ทฤษฎีพหุปัญญา ครูผู้สอนจะต้องอธิบายให้นักเรียนให้เข้าใจบทบาทและหน้าที่ของนักเรียนให้ชัดเจนและเป็นที่เข้าใจก่อนจัดกิจกรรม

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรพัฒนาแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีพหุปัญญาประกอบการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือ หรือเลือกใช้รูปแบบการจัดประสบการณ์ลักษณะอื่นๆ เช่น การเล่นเกมบทบาทสมมุติประกอบสถานการณ์จำลอง การละเล่นพื้นบ้าน หรือการใช้นิทานพื้นบ้าน

2.2 ควรศึกษาตัวแปรตามอื่นๆ เพิ่มเติม เช่น ความฉลาดทางอารมณ์ การคิดสร้างสรรค์ และการยอมรับนับถือตนเองของนักเรียน ฯลฯ

2.3 ควรนำกิจกรรมการเรียนรู้แบบอื่นๆ มาเปรียบเทียบผลการจัดประสบการณ์กับวิธีการเรียนตามแนวทฤษฎีพหุปัญญา

เอกสารอ้างอิง

- กมลพร เหลืองรัตนวิมล. (2549). การพัฒนาแผนการจัดประสบการณ์ หน่วยที่ยวแทนลำควนโดยใช้รูปแบบพหุปัญญา เพื่อการเรียนรู้ (ACACA) ชั้นอนุบาลปีที่ 1. การศึกษาค้นคว้าอิสระ กศ.ม. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ขวัญจิรา ภูสังข์. (2547). การศึกษาความสามารถทางพหุปัญญาที่ได้รับการจัดประสบการณ์ปฏิบัติการทดลองประกอบอาหารตามรูปแบบพหุปัญญาเพื่อการเรียนรู้. ปริญญาโท กศ.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ครองใจ ขวัญเกษม. (2552). การพัฒนาแผนการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาความสามารถทางพหุปัญญาของนักเรียน ชั้นอนุบาลปีที่ 2 โดยการจัดกิจกรรมตามรูปแบบ ACACA. รายงานการค้นคว้าอิสระ กศ.ม. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ชুমเทียน ไม้เกตุ. (2548). การพัฒนาแผนการจัดประสบการณ์เพื่อเตรียมความพร้อมด้านสติปัญญาหน่วยการเรียนรู้ธรรมชาติรอบตัว เรื่องไม้ดอกไม้ประดับ ชั้นอนุบาลปีที่ 2. การศึกษาค้นคว้าอิสระ กศ.ม. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ชุศรี การเกษ. (2546). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีพหุปัญญาวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง การบวกลบระคน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ทิศมา แหมมณี. (2545). ศาสตร์การสอนองค์ความรู้เพื่อจัดกระบวนการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สันติศักดิ์ ผาผาย. (2546). การศึกษาความสามารถพหุปัญญาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์ โดยใช้รูปแบบพหุปัญญาเพื่อการเรียนรู้. ปริญญาโท กศ.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- สาลี พรหมมี. (2548). การพัฒนาแผนการจัดประสบการณ์เพื่อเตรียมความพร้อมด้านสติปัญญาหน่วยการเรียนรู้ธรรมชาติรอบตัว เรื่องกล้วย ชั้นอนุบาลปีที่ 2. การศึกษาค้นคว้าอิสระ กศ.ม. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุพิตร สมหนองหว้า. (2547). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ภาษาไทย เรื่องที่ยวรอบหมู่บ้านโดยใช้กิจกรรมตามทฤษฎีพหุปัญญาสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2547). การประชุมทางวิชาการการวิจัยเกี่ยวกับการปฏิรูปการเรียนรู้. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- หทัยรัตน์ ทรวทรวง. (2550). การศึกษาความสามารถทางพหุปัญญาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการสอนแบบจิตปัญญา. ปริญญาโท กศ.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- อารีย์ สัตถ์หจวี. (2543). พหุปัญญาและการเรียนแบบร่วมมือ. กรุงเทพฯ: แวนแก้ว.